

Tarihî bir akt

Tarihî ehemmiyeti halz bir akt yapılmış: Kafkasya Konfederasyon Misakı imzalanmıştır.

Kafkasya İstiklâl Komitesi'nin hakkı vardır: Şüphe yoktur ki, bu Misakın ilânı, siyasi hayatımızda, Kafkasya milletlerinin yaklaşması ve kaybettikleri istiklallerini geri almak yolundaki mücadelenin birleştirilmesi için uğraşan müsterek Kafkasya kuvvetlerinin geçirdikleri muayyen çalışmada devresi tamamlanmıştır.

Kafkasya milletlerinin büyük kurtuluşları için çalışan teşkilatlarımızın hayatında bu vak'a ile yeni faaliyet devresi başlıyor.

Bir ide olmak üzere, evvelce dahi millî teşkilatlarımızın ideoloji sistemlerinde pek mühim yer tutan Kafkasya Konfederasyonundan sonra bütün Kafkasya milletlerinin resmi mücadelede birliği olacaktır.

Bugünden itibaren, millî Kafkasya emigrasyonunun siyasi bütün faaliyeti sadece Kafkasya Konfederasyon şiarı altında geçmekle kalmayacak. İşin en mühim ciheti orasıdır ki, bu emigrasyonun siyasi bütün hayat ve faaliyeti, bundan sonra, müsterek Kafkasya Merkezî'nin idaresi altında birleşmiş olarak yürüyecektir.

Kafkasya birliğinin ideolojik esaslarını gösteren Konfederasyon Misakından başka, Kafkasya milletlerinin millî mücadelede kuvvetlerinin bir teşekkül halinde birleşmeleri zarureti dahi teslim ve ilân edilmiştir.

Konfederasyon Misakını imzalayan millî teşekküller, sade program mahiyetindeki beyanatta kalmayıp, aynı zamanda, onlar kendi çalışmalarını dahi Misaktaki umdelelerden doğan esaslar üzerine teşkilatlandırma karar vermişlerdir.

Sade müsterek-Kafkasya propagan bayrağı değil, müsterek-Kafkasya hareket müessesesi de vardır ki, alınan kararın on büyük ehemmiyeti ve müstesna kıymeti dahi burasıdır.

Evet, yalnız bu tarihten vesikada yer bulan esaslı umdeleler üzerinde ki Kafkasya Cumhuriyetlerinin birleşmesi tahakkuk etmiş olur.

Kaybettikleri istiklâl uğrunda, duyulmadık şerait altında, gayri müsavi kuvvetlerle yürüttükleri mücadelede sonunda Kafkasya milletleri, nesipsiz hayatın kendilerini verdiği acı tecrübeyle, şu yeğâne neticeye gelmişlerdir ki, herhangi Kafkasya milletinin hürriyet ve istiklâl bütün Kafkasya'nın siyasi birliğine sıkı sıkıya bağlıdır.

Yalnız birleşmiş Kafkasya milletleridir ki kendilerine hür ve müstakil millî bir hayat temin edebilirler.

Bu dava, son zamanlarda ortalığı beynelmil bir çok misaklarla dolduran, günün diplomasi modasına tabi siyasi bir fantazi mahsulü değildir.

Hayir, Kafkasya Birliği hakiki şeraitten doğan pek tabii bir fikirdir.

Bu fikir Kafkasya'nın bulunduğu tabiat ile tarihi hadiselerine yürütüşüne temamilik uygundur.

Cografî birlik, iktisadî temamlık ve sevkiyleşmiş imkân — işte bu birliğin esaslı âmilleri! . . .

Fakat bu birlik sade kaydedilmiş maddî âmillerle meşur değildir. Kafkasya birliğini temin eden manevi-ruhî âmilin dahi az ehemmiyeti yoktur.

Kafkasya Sarıkla Garbı birleştiren bir geçit denibarettir. Bu birleştirmeyi sözün sade cografî manasından almak doğru olmaz. Dünyanın mühtelif kültür ve medeniyetleri bu geçitte karşılaşmış karışmışlardır.

İrki, kavmi ve dinî ayrılıklarına rağmen, bu karışma sayesinde, Kafkasya milletlerinde, maîşet hadiselerinde görünen ve kültür sahasındaki yaratıcılık hususlarında

müessir olan umumî müsterek bir şey vardır ki, ona ortaklı Kafkasya ruhu diye biliriz.

Doğrudur, din namna yapılan muharebeler esasında ve yabancı imperyalist kuvvetlerin dinî ve kavmi ayrılıkları kullanmak suretile Kafkasya'ya sokuldukları tarihlerde, bu ruh, birleştirici bir âmîl sıfatıyla, kendi yerini Kafkasya'da mevcut ayrıncı âmillere bırakıyordu. Fakat millîyet umdesinin tarihte zaferi ve onun zamanında doğru yürütüşü ve aynı zamanda bizim milletlerin hayatında dahi millîyetce rol oynaması üzerine, bu ruh kendine hakikî yerini tutmaya başlıyor.

Her bir milletin hürriyet ve istiklâlde yaşamak hakkına olduğunu teslim eden hürriyet ve demokrasi idealleri uğrunda mücadele ederek, kendilerini millî kurtuluş şine veren Kafkasya milletleri, din ve kül-

tür ayrılığına bakmayarak, karşılında kendilerini bu, en zarurî haktan mahrum bırakan ortak bir düşman buluyorlar.

Bu düşmana karşı yürüttükleri mücadelede onlarda büyük bir şuur köklesiyor. Millî-siyasi menfaatlarının ortaklığı şuur, ki andığımız ortaklı Kafkasya ruhunun kuvvetlenmesi için pek iyi bir zemin teşkil ediyor.

Çarlığın çökmesi üzerine, Kafkasya Cumhuriyetlerinin millî mevcudiyetlerine yeniden doğmak imkânı veren tarihî günlerde, ortaklı Kafkasya ruhu kâfi derecede kendini gösteremedi ve millî devletlerimizin siyasi vesikalarında ancak arzu ve hususi teklifler şeklinde kalan bu ruh hayata tatbik olunamadı ve, kızıl rus istilasından sonra, bütün Kafkasya milletlerini aynı surette ezen kanlı bolşevik rejimi altında o, gittikçe açılarak, kızıl imperyalizmin

çekilmez mezalimine karşı ölümlerini mücadelesine giren halk kütellerini canlandıran kuvvetli bir âmîl olmuştur.

Şimdi ilân olunan Misak, daha 1932-de bolşevik komiseri Eliyava'nın maruf bir nutukunda kaydolunan halk arzusunun temamilik mutabiktir. O zaman komünist firkasının Maveyati Kafkasya kongresinde söylenen bu nutukta deniliyordu ki:

„Onlar (yani Sovyet rejimine karşı mücadele eden Kafkasyalı partizanlar) diyorlar ki Kur'anla İncil, ortodokslarla grigoryanlar arasında fark yoktur. İş o yere yetmiştir ki Türk isyanı başında ermeni keşişi duruyor, Daraleğez'de ermeniler Türklerin idaresi altında varuşuyor, Şanhor mahallinde ise bir imam şinin, şi, grigoryan ve ortodokslardan ibaret mühtelif mezhep ehillerine ant veriyor.“)

Düşman kendisi bizim söylediklerimizi tasdik ediyor:

Kafkasya milletleri ortak düşmana karşı bir tek mücadele ruhu ile tutuşmuşlardır. Konfederasyon şeklinde birleşmiş müstakil Kafkasya! — İşte milliyet farkı gözetmeden, Kafkasya'nın hakiki evlatlarını birleştiren şar!

İlan olan Misakla salâhiyyetler müsterek Kafkasya mücadelesinin teşkilî haberi büyük bir sevinçle Kafkasya dağlarına ve derelerine aksederek, memleket mücahidleri arasında yeni bir ruh ve heyecanı mucip olacaktır. Tahvil ettiğimiz tarihte vesikada yer bulan büyük iddianın zafere susayan kahramanların kalpieri alevlenecektir!

Bütün kafkasyalı vatanseverler tarafından heyecanlarla karşılanacak bu Misak, bize göre, tarihi zaruretten en memul bir vak'asî olmak üzere, bütün komşularımız tarafından dahi hoş görülerek, tebrik olunmalıdır.

Birleşmiş müstakil Kafkasya ideali, ilk sırada, daima Rusya imperyalizminin doymak bilmeyen his ve işfırası yüzündendir. Tecavüzlere maruz bulunan cunuptaki komşularımız kardeş Türkiye ile İran'ı tatmin etmelidir.

İktisadî imkânları ve Karadeniz'e çıkan mahreçli Müstakil Kafkasya Konfederasyonu dünyanın bu kısmında sade bir sulh âmîli olmakla kalmayıp, aynı zamanda o bütün çıkan mükayyında müsbet bir iktisat âmîli olur. Neft, marganez, bakır ve saire gibi tabii zenginliklere malik olan geleceğin hür ve müstakil Kafkasyası Avrupa iktisadiyatının en iyi ve memul bir işçisi olur.

Bütün bunlar iyi. Fakat — iş mühacerettesiniz! — diye betbinler şevkimizi kırarak isteyebilirler.

Bu ve buna benzer yelis verici sözler, sakın biz düşünürsünüz.

Beynelmil siyasi hayatın yakın geçmişi bu gibi betbinleri az hayrette bırakmamıştır. Çekoslovak Cumhuriyetinin muharebe esasındaki mukadderatını kim bilmez? Malûm olduğu üzere bu Cumhuriyetin istiklâl o zaman muhacir bulunan bugünkü reisicumhur, millî kahraman Masarik tarafından Amerika'da iken ilân edilmiştir. Birleşmiş Yugoslavya devletinin binası Korfu adasına itica eden Paşç hükümeti tarafından, muhacerete iken, kuyulduğu da unutulmamış!

Bulunduğu çok muğlak ve mutazat vaziyetle dünyanın bugünkü halî harp önündeki vaziyeti çok andırmaktadır. O zaman milliyet me'alesi, bütün şiddetle, yalnız Avrupa'nın şarkında aktuel bir şekilde kendi hallini bekleyip duruyorduk, şimdi daha ziyade bir şiddet ve keşgînlük bu me'ale bütün Asya sahasında ve bilhassa (Arkısı 4-ncü sahıfada) M. E. Resul-zade

*) „Bakinski Rabcı“ Nr. 144. Eliyava'nın nutkundan.

Kafkasya Konfederasyon Misakı

- Azerbaycan, Şimalî Kafkasya ve Gürcüstan Millî Merkezleri,
- Bir milletin tam inkişafının ancak tam bir istiklâl şartile mümkün ola bileceğini nazara alarak,
- Tekmil Kafkasya kuvvetlerinin tek ve müsterek bir hudud dahilinde birleşmeden, bu gayeye varmanın son derece müşkül olacağını kanaat getirecek,
- Kafkasya milletlerinin hayatî menfaatlerinin muhafazasını temin için bunların harici siyaset ve millî müdafalelerinin müsterek bir tarzda idare edilmesinin zarurî olduğunu emin olarak,
- Kafkasya milletlerinden her birinin kendi fikri ve maddî kuvvetlerinin tam inkişafı için elzem olan temamiyeti müllkiyesinin hakiki zamanını ancak böyle bir birlik yolu ile bulacağını kanaat getirecek,
- Kafkasya Cumhuriyetleri İttihadı esasını kabul etmekle, bütün vatandaşlarının müzaheretine mazhar olduklarına kuvvetle emin olarak,
- Kafkasya Cumhuriyetleri Konfederasyonunun memleketin siyasi ve iktisadî vahdetinden ileri gelen siyasi bir şekil olduğunu tasdik hususunda hemrey olarak,

Kafkasya Konfederasyonunun aşağıdaki esaslarını ilân ediyorlar:

- 1 - Kafkasya Konfederasyonu, dahilde her bir cumhuriyetin millî karakter ve temamiyeti müllkiyesini temin ederek, haricte bütün cumhuriyetler namına yüksek dereceli beynelmil bir vahdet gibi hareket edecektir. Konfederasyonun müsterek bir siyasi ve gümrük hududu olacaktır.
  - 2 - Konfederasyona dahil cumhuriyetlerin harici siyaseti, Konfederasyonun salâhiyyetler müesseseleri tarafından idare edilecektir.
  - 3 - Konfederasyon hudutlarının muhafazası, Konfederasyona dahil cumhuriyetlerin ordularından müteşekkil Konfederasyon ordusuna verilecek ve bu ordu Konfederasyonun müdir müesseselerine tâbi tek bir komanda altında bulunacaktır.
  - 4 - Konfederasyona dahil cumhuriyetler arasında çıka bilecek ve bilavasita müzakere ile halledilemeyecek her türlü ihtilaflar icbari arbitre veyahut Konfederasyon Yüksek Mahkemesine verilmelidir. Konfederasyona dahil cumhuriyetler, bunların bütün kararlarını tamamen kabul ve icra etmeğe mecburdur.
  - 5 - Ekspeler komisyonu, yukarıda serdedilen esaslardan hareketle bu yakınlarda Kafkasya Konfederasyonu konstitusyonunun projelerini hazırlamakla meşgul bulunacaktır. Bu proje, her cumhuriyetin toplanacak ilk meclisi müessesan faaliyeti için bir esas olacaktır.
  - 6 - Misak'ta Ermenistan cumhuriyeti için de yer bırakılmıştır.
- Azerbaycan** 1) Mehmet Emin Resul-zade, sabik Azerbaycan namına: Şürayı Millisi reisi, halik Millî Azerbaycan Merkezi reisi.
- Şimalî Kafkasya** 1) Mehmet Girey Sunç namına: 2) İbrahim Çulık 3) Tausultan Şahman.
- Gürcüstan** 1) Noe Jordaniya, sabik Gürcüstan reisicumhuru, halik Gürcüstan Millî Merkezi reisi 2) A. Çenkelî, Gürcüstans abik Paris müessesili. Brüksel, 14 Temmuz 1934.

Kafkasya, coğrafi, iktisadi ve siyasi bir vahdettir

Kafkasya Konfederasyonu

On altı yıl sonra

Biz, üç Kafkasya milletinin müessesileri tarafından imza edilmiş Kafkasya Konfederasyonu Misakını ilan ediyoruz.

Bu Misak haricetice ilk oğlumuz ve yeni tanzım edilmiş bir uyuruma değildir. Bu, ta Kafkasya'nın kendisinden gelen ve orada yaşayan milletlerin hayati ihtiyaç ve arzularının formüle eden bir Misaktır. Hür Kafkasya Cumhuriyetlerinin teşekkülüne bütün Kafkasya'nın müşterek kurtuluş hareketi tekaddüm etmişti ve, herkesin hatırladığı gibi, bu müşterek kurtuluş hareketi Mavera-ay Kafkasya Federasyonu kurulumla neticelendi.

Kafkasya'nın ruh tahakkümünden kurtulması, Kafkasyalı milletlerin birleşmesi ve savaslarını beraber yürütme neticesi idi. Bu, Kafkasya milletlerinin tabii surette yaklaşmaları, felaket günlerinde olduğu gibi, saadet günlerinde dahi bir yerde yaşamak istemeleri demektir. Milletlerin kalbinden doğan duygu dağaları, tesanüt duyuları, harbi umumünün memleketimize kadar yetişen dağaları tokusultur. Bu darbe tesiri altında Mavera-ay Kafkasya Federasyonu çöker, her millet kendini kendi başına müdafaaya mecbur kalıyor. Müstakil devlet teşkil ederken her millet, Kafkasya birliğinin yeniden meydana gelmesine, muvakkat parçalanmış olan kardeşlerin yeniden birleşeceklerine olan ümitleri kalbi kaldi. Daha ilk günlerde bu müşterek ümidi, bu Pankafkasya ümidini ilan etmek fırsatına nail olmuştu.

Mavera-ay Kafkasya Federasyonu dağıldığı ve Gürcüstan istiklali ilan edildiği 26 Mayıs 1918-de, Milli Şura'nın ilk içtimada bu ümit şöyle formüle edilmişti:

— "Vatandaşlar! Bugün siz çok nadir görülen ve çok dramatik tarihi bir hadisenin şahidi oldunuz. Bu sarayda bir devlet öldü, aynı sarayda yeni bir devletin esaları vaz'olmaktadırlar. Bir ülkenin, öbri ise doğmak üzere bulunan bu iki devlet arasında menfaat muhalefeti bulunmasına imkân yoktur. . . Müsterek hayrat altında birleşmiş olan Gürcü millet komsuları ile ittifak edecek ve bu ittifakı tarikle Federasyon yeniden ihya olacaktır. Bu suretle güzümüz öntünde ölen Devlet, yeniden dirimsiz olacak. Bu devlet Kafkasya Konfederasyonu ismini taşıyacaktır. Bizim voleydu gayemiz bu ittifaki realize etmeceğüzdür!"

Maalesef, biz bu ümidi tahakkuk ettirmek için vakit bulamadık. Ayrılmış Kafkasya milletleri, birbirini müteakip, müşterek düşmanımız tarafından istila edilirdi. Ümit, istikbalde tahakkuk edilme üzere, milletlerin kalbinde kaldı.

Evet, Konfederasyon Misakı Kafkasya'dan geliyor. Konfederasyon bayrağı orada açıldı, büyük kurbanlara mal olan birlik borusu orada calandı. Burada ise biz ona yalnız hukuki bir şekil veriyoruz, tanzım ediyoruz, Türk, Gürcü, Ermeni ve Dağlıların, milliyet farkı gözetmeden, tam bir

arhiv halinde devam ettirmekte oldukları kurtuluş savasına yazılı bir temel vaz'ediyoruz. Tarihini hatırlama gelimiyen iş eski zamanlardan aynı arazi üzerinde, yazınama yaşamakta olan bu dört millet daima müşterek hayatı menfaatlerle birbirleriyle bağlı bulunmuşlardır; bu milletlerden herhangi birlemekte isterken komsunuşa da arkasına çekmiş, yıkılkrken komsununun da yıkılmasına sebep olmuştur.

Gürcüstan'ın, ondokuzuncu asrda hürriyetini kaybetmesle bütün Kafkasya hürriyetini elden kaçırıyor ve yığırmıştı asrda Kafkasya, hürriyetinden mahrum olunca Gürcüstan'da esarete düştü. Bu daima böyle olmuştur, istikbalde dahi böyle olacaktır; ya birlik ve hürriyet, veyahut ayrılık ve esirlik. Tarih bize üçüncü bir yola göstermemiştir.

Kafkasya milletleri bu hakikatı anlamışlardır; onlar tahakküm ve istipdadı karşı el-ele olarak bir yerde carpsıyorlar. Bu Misak, bugünkü savasla yarınkı zaferin hukuku bir ifadesidir. . . Onun bağrında yazılı olan tesanüt, müşterek hürriyet ve müşterek istiklal mes'alesinde birleşmiş olan bütün Kafkasya milletlerinin tesanütüdür. . .

Onlar tahakkümde, mezalime ve istipdadı karşı vurusuyorlar. Onların ideali medeni besheriyetin ideali ile birleşiyor. Onların yolu tarihi tekamülün tasvin etmiş olduğu yoldur. . . Bu milletler mutlaka bir olacaktır. Bu işte onlara kimsa mani olamaz. Kafkasya bir organizmdir, coğrafi ve iktisadi bir vahdettir. Şimaldan cenuba doğru yol Kafkasya'dan geçmez. Bu hareketlerin hayat damarı başka yerdedir. Kafkasya'dan geçen veyhane ve in kisa yol Garptan Sarka ve Şarktan Garba gider. Kafkasya bizi besheriyetin beşiği ve in kadim medeniyetin merkezi olan Orta Asya'nın kalbiğine götürür. Bu yol bugün kapalıdır. Bu yol yalnız Kafkasya'nın hür olması açılı bilir. Kafkasya'nın hür olması, dar milliyetçiliğin veyahut geniş imperyalizmin kurbanı olmuyun her millet ve her devlet alacaktır. Kafkasya mes'alesi cihan mes'alesidir. Bu mes'alenin halli yalnız Kafkasya Konfederasyonu şeklinde ola bilir.

Misak esası üzerinde birleşmiş olan Kafkasya milletleri, Sovyeller birliğinde esir olan bütün milletlere müraacat ederek, komünist hakimiyetine nihayet vermek ve milli hürriyeti ihya etmek için, var güclerini birleştirmelerini rica ediyor. İhya olacaktır bu milli hürriyetler iyi komsuluk esası üzerine kurulacaktır.

Bu münaşebetlerin tayini ve Şarkın aynı milletlerin birleşip beyenimlel mühim bir amel olmaları için Kafkasya Misakı in mümkün bir şekildedir.

Birleşmekle onlar kurtulacak, ayrılmakla mahva mahkûm olacaktır.

Noe Jordaniya
Sabik Gürcüstan reisicumhuru.

Kafkasya milletlerinin yeni tarih sahifeleri başlayan gündün, tahminen 16 yıl geçiyor. Mayıs 1918-de, aynı gündü deilecek bir şekilde, birbirlerinin ardınca milli istiklallerini ilan ettiler. Yalnız tarihi mukadderatlarının birliği itibarile değil, derinmedaflerinin müşterek olması itibarile de Kafkasya milletlerinin aynı bayramları aynı zamanda umumî Kafkasya bayramı teşkil ediyoruz. Biz, Kafkasya milletlerinin istiklallerine doğru yürürken geçtikleri merbaleler üzerinde duruyacağız, yalnız şunu kaydedeceğiz ki, hürriyet ve istiklal imanı ruş itihaldinde daha evvel bu milletlerin geniş halk kütllesi içerisinde kökleşmiş bulunuyor. Fihahika, Kafkasya milletlerinin o zamanki vaz'iyette istiklallerini ilan etmeleri, cesurane bir teşebbüs idi ve bu cesur Kafkasya vatanseverlerinin milletlerinin kuvvetine ve parlak geleceğine bele-dikteği imandan doğuyordu. Tarihi geçmişte dahi Kafkasya, beyenimlel münaşebetler hatırı sayılacak siyasi bir amel olmuştu. Kafkasya milletlerinin hürriyetlerini müdafaa uğrunda gösterdikleri kahramanlıklarla kaydeden tarihçiler şunu da demişlerdir ki:

— Kafkasya dağlarının Rusya ile olan savaslarına nihayet vermeleri Avrupa'yı hayrete salmıştı. Avrupa'nın büyük diplomatlarından biri, İmam Şamil'in teslim halini'nin esjandine, — bundan sonra müstakel bir Türkiye ve müstakel bir İran da kalıymayacaktır. — şeklinde boyunu mütalaaşa bulmuştu. (Tarihçilerden: A. I. Lavintsef, D. A. Pahomof, A. I. Krasnitski eserleri ve askerî tarihçilerden general R. Fadeyof'in eseri, sah. 504)

Kafkasya'nın geçmiş, bu memlekette yaşayan milletlerin istiklal uğrunda yaptıkları savasın parlak tarihinden ibarettir. Bu savasla Kafkasya milletleri hakları için sebatın, serafin ve sarlıymın, yılmayan ruhun şah eserini yaratmışlardır. Kafkasya'nın geçmiş, ahhalisinin kalbinde bulunan daimi bir ateşdir, bir ateş ki bugünkü kurtuluş savasına temel teşkil eder. Bu, Kafkasya milletlerinin, hiç ölmeyen, yok edilmeyen, şanlı, şerefle ebediyen yaşayan müşterek ruhu, seciyesidir, ki müşterek vatanımız Kafkasya'nın tarihi yolunda hakiki esas teşkil eder.

Hali hazırda, Kafkasya Konfederasyonu Misakını imza etmekte geleceğin yeni devrine giriyoruz. Bu başlayan yeni devir, dedelerimizin bırakıkları mirası ile — milletlerinin ruhu ve onun tarihi kaynağına birleşmecece can atıyor; ve hayat bütün yabancı unsurlardan temizlemek istiyor. Belki bu yeni devir daha kat'i şekilde formüle edilmemiş, belki daha proje halinde, fakat bu yeni devir icreyişe girmeğe üzere, kapıda durmaktadır. Geçmişte hatalarımız olmuştur, gelecekte de böyle büyük bir işte hatalar olması mümkündür. Fakat, arzı edelim ki bu hatalar aktarı geçmiş gımlinmiş, acı tarihi bir epizot olarak kalsın ve onun arkasından yeni hayat doğsun; irtın-

lar geçmiş müzitarip Kafkasya'nın kalbi yeniden canlansın. . .

Geçmiş gelecek arasında antilez yoktur, yalnız bir yol vardır, daima yükselen tarihi bir hareket vardır. Bu yolda geyden ve yeni başlayan devirler, yalnız şekil ve ifade tarzını değışerek, asil motife aynıle kalıyorlar. Bütün varlığını kaynamış teşkil eden milli ruh gibi değışime ve sabit riyazi bir kemiyetten hareket ediyorlar. Biz inanıyoruz ki, hulül etmekte olan yeni devir, milletlerimizin büyük irtıfabından sonra, Kafkasya için, onun tarihi şerefle metenasip, beyenimlel mikyasta bir renesans teşkil edecektir.

Çünkü Kafkasya'nın mukadderatı ve rolü milletlerinin birbirine bağıllığı tayyinin eder ve birinin mahvü öbrünün de ölümünü mucip oluyor. Müsterek Kafkasya ruhunun yeniden canlanması ise sırf mahalli bir hadise olarak kalamaz ve beyenimlel bir amel olması muhakkaktır. Bir irtınadan sonra hava nasil açılır, güneş nasil gözüktür, büyük sarıntılardan sonra müsterek Vatanımız Kafkasya dahi, manevi bir istikrar ve istirahat, ve, yaratıcı bir emek hayatı arzusu ile, böyle ihya olunacak ve asriddede milli an'anelerine avdet edecektir.

Kafkasya'nın tarihini sahifeledğimiz zaman, orada ne kadar büyük felaketler ve devamlı irtızaplar görüyoruz, ne kadar kahramanlıklar ve istiklal savasında ne büyük fedakarlık ve vatanseverlikler şahid oluyoruz! İstiklal uğrunda mücadele, — bu Kafkasya vücudunun ayrılmaz canlı bir parçasıdır; in onun milli ve devleti hayatının, bütün tarihinin ve bütün tarihi geçişinin in mühim ve in şerifli temelinin teşkil eder. Kafkasya'nın bütün tarihi boyunca, e, ağır irtızaplara maruz kalan Kafkasya milletlerinin mukadderatlarının birliğine olan inanı terkettimemiştir; bilakis birlik ruhu gittikce kuvvetlenmiş ve düşmanın kuramacağı bir kal'e haline gelmiştir. İşte, bu noktayı nazardandır ki, bize tarihi geçişimiz ile eskide mevcut, bugün ise kaybedilmiş irtibatı bağlarını yeniden takviye etmek bir vecibe oluyor. Bu geçişte bütün varlığımızı vermeli, onu öğrenmeli ve anlayalım. İrtifat emeliyiz ki, tarihi geçişimizi layık olduğu hürmet ve dikkatle koruyalım, onun ruhunu kaybetmiş gibiyiz. Milletlerimizce yabancı olmaksın, onların ananesinden ayrılmı ideal yolunu müsterekce carpsamak fırsatını kaçırarak ihtimalinden korkarım. Öyle bir zamandayız ki Kafkasya'nın istikbalî amirane bir sesle, fantazilerden ve havada köprü kurmaktan vaz geçmevi talep ediyor. Bu fantazi bizi bir defa çok acıklı suretle aldatmıştır. Biz, tarihi yolları birbirile ayrılmış bir surette bağıli olan milletlerimizin ruhunu, kalbini dikkatle tetkik edemedik ve biz memleketimizi öğrenmek iktidarından mahrum idik. Bizim yeni devir ise, müsterek Vatanımıza, onun kuracağı devlet hayatına hakiki bir sevgi esasmız vaz'etmelidir!

İbrahim Çalık (Arkası 4-ncü sahifede)

Kafkasya Konfederasyon fikrinin inkisaf yolları

Daima yazıyoruz, söylüyoruz ki: S.S.S.R. denilen büyük rus imperatorluğunda büyük cöküşü rus oluyun milletler teşkil ederler.

Rakamlar gösteriyoruz, resmi ve mevsuk istatistikler yazıyoruz ve isbat ediyoruz ki, rus oluyun milletler arzısı, S.S.S.R. arzısının onda dokuzundandır çoğunlu teşkil ediyor. İktisadi imkânların, medeni seviyelerini, tarihi gelişmelerini zikrederek bir esir milletlerin ruslardan daha medeni, daha zenğin, daha çalışkan ve daha tarihi olduklarını isbat ediyoruz.

Peki, bütün bunlar böyle iken bu milletler neden hala esirlerdir?

Neden ellere geçen tarihi fırsatı kaçırdılar?

Bu sorgular, pek haklı olarak, herkesin akına gelebilir.

Bunun cevabı malümdür.

Esir milletlerin bu vaz'iyeti, subjektif ve objektif olmak üzere, ikidir:

Biri, sırf bu milletlerin ayrı-ayrı kendilerini ve birbirleriyle, müşterek düşmana karşı vaktile müşterek cephe teşkil edememeleri, öbri de bu esir milletlerin arzı ve irtadeleri haricinde cereyan eden beyenimlel vaz'iyetin gayri müstakel olmasıdır.

Kafkasya bu hususta klasik bir misal teşkil eder.

Dörtüzyük (400.000) muraib. kilometroluk araziden fazla bir saha işgal eden ve on iki (12) milyon çok bir nüfuzı barındıran bu güzel, zenğin ve tarihi ölenin milletleri birleştikleri zaman kurtulmuş, ayrıldıkları zaman esir olmuşlardır.

İsbat olunmuş tarihi bir hakikattir ki, bu

milletler ayrı-ayrı olarak milli mukadderatlarını tayine kalkıştıkları zaman hiç şey elde edememişlerdir ve birleştikleri vakit milli tarihlerini yeni sahifeleri yazılmıştır.

Bu, yalnız şimdiki asrda değil, Büyük İskender devrinde, Romalılar zamanında, Bezans ve Arap istisaları vaktinde de böyle olmuştur.

1801-de Rusya Tiflis'e girdikten sonra, Gürcüstan'la bağladığı ittifak muahedemisi irtırapık, Selçukliler, Atabekler ve Osmanlılar devrinde bile istiklalini koruyun muvaffak olan bu memleketin hürriyetine nihayet vermiş, burada Rusya'yı imtisalın esaret ve kölelik rejimi kurmağa başlanmıştı.

Gürcüstan'ın alelade bir rus vilayeti haline düşmesi, Rusya'nın Kafkasya dağ katarlarının cenubunda yerleşerek Türkiye'ye, İran'a ve Azerbaycan'a karşı harekete geçmesi demektir. Rusya ilk önce sarıkı doğru harekete başladı ve Genelci Fakat Hannı kahramanca mukavemetini kırarak irtılemesine devam etti.

Rusya 1803-de başladığı Azerbaycan seferini 1828-de bitirdi. Bundan sonra bütün kuvvetini savasında irtırap eden Simali Kafkasya üzerine çevirdi. Kendi başına savasında devam eden Simali Kafkasya 1864-e kadar mukavemet etti: 1859-de İmam Samil, 1864 — Abazeler son kursunlarını atarak teslim oldular.

İşte, bundan sonradır ki Rusya buradan Türkiye ve İran'a karşı muzafferane seferlerine devam ete bilmiştir. Bu tarihi hakikat, Kafkasya istiklalinin yalnız Kafkasyalılar için değil, bilhassa onların komsu olan

Türkiye ile İran için de hayatı ehemmiyeti haiz olduğunu bütün çıplaklığı isbat etmiştir. Maalesef o zaman Kafkasyalıların arslarına süren bu kanlı savasına kimsa ehemmiyet vermedi. Kafkasyalılar kendileri de birleşik halde değildiler. Yalnız birbirleriyle değil, kendi aralarında da birleşmemiş, millî birliklerini temin edememişlerdir.

Azerbaycan sayısı 12-yıl geçen muhtelif ve müstakel hanlıklardan ibaret olduğu gibi Gürcüstan da asıl Gürcüstan, İmeretiya, Mingreliya, Kahetiya ve sair gibi müstakel ve rakip knyazlıklar halinde idi. Simali Kafkasya ise daha kabileçlik devrini yaşıyordu.

Böyle bir vaz'iyet içerisinde Kafkasya'nın heyeti umumiyessile esarete düşeceği tabii idi. Çünkü ekseriyeti Türk ve İslam olan 12 milyon nüfuzun 4 millet teşkil etmesin rağmen Kafkasya coğrafi, iktisadi ve müdafaa bakımından ayrılmaz bir küll halinde idi. Gereki 1801 hadisesi, gerekse 1920 hadisesi isbat etmiştir ki Kafkasya milletlerinin birinin esareti ötekileri de aynı akibete maruz kılıyor.

Kafkasyalılar rus esaretinde inen milli birliklerini bulmuş, müsterek menfaatlerini anlamışlardır. Bunun canlı delili 1918 senesi Misakında Mavera-ay Kafkasya Seymin ilan ettiği Kafkasya istiklali ve teşkil ettiği federasyon idi. Fakat, o tarihten takriben yıllar önce, sonra Mavera-ay Kafkasya hudutları millî istiklallerini ilan ve milli hakimiyetlerini kurmuşlardır.

Federasyon dağılmıştır.

Bu parçalanma hadisesine ruslar çok sevinirdi.

Mavera-ay Kafkasya Seymindeki rus mebuslar, daha Kafkasya'nın Rusya'dan ayrıldığına karar verildiği zaman, iddea etmişlerdi ki: "Bir kerre bu sürüklen yola girdimi, artık Kafkasya rus idaresinden evvelki

ufak hanlıklar, derebeylikler ve kamviyetlere varıncaya kadar parçalanarak irtıpaidir bir hale gelecektir."

Halkbucı asil idealist milliyetçi, istiklale ve federalistler başka türlü düşünüyörlerdi. Seymin daha Şubat 1918 tarihli içtimamında Gürcü federalistlerinden Lashiviyemi demisti ki:

— "... Biz sosyalist-federalistler düşünüyörüz ki, hür Mavera-ay Kafkasya milletlerinin irtıhadı yukarıdan değil, aşağıdan gelme bir yapıcılıkla vücut bulur. Evvelce milletler bizzat kendi mukadderatlarına sahip olar, milli arzileri üzerinde kendi hakimiyetlerini kurur, sonra ise müttehit bir hükümet veya Seym Meclisini teşkil ederler."

Lashiviyi şunu da ilave etmişti ki: "Milli hükümetlerin hudud ve sahahiyetleri bulmadıkca bugünkü bilhassa Mavera-ay Kafkasya Seyminin, irtıfatı esasında yukarıdan gelen diğer bir çok kombinzonlar gibi, iflasa mahkûm kalacaktır şüphesiz."

Gürcü federalistlerinin fikrini daha evvel "Müsavat" Fraksyonu Azerbaycan namına söylemiştir.

"Müsavat" İrkasına mensup mebuslar, Seymedeki beyanatlarında Seym Meclisinin muvakkat bir müessesan mahiyetinde olduğunu, müsterek Kafkasya hükümetinin milletler arası bir itihada doğru gitmesi lüzumunu her daim tekrar etmişlerdir.

Bu nazariyeler göre:

Mavera-ay Kafkasya Seymi ve onun hükümeti, Rusya'nın çöküşünü tesbit ve Kafkasya milletlerini milli hudutları dahilinde milli mukadderatlarına nail olmak hareketini teşkil eden muvakkat bir müessesedir. Asil federasyon bundan sonra, yarı milletler milli hakimiyetlerini elde ettükten sonra vücutta gele bilirdi. Çünkü: federasyon, müstakel ve hür milletlerin, istiklali ruhun muhafaza şartıile, müsterek menfaatler etrahında birleşmeleri demektir.

Kafkasya Konfederasyonu...
ilk misak...
imza etmiş...
cehinde...
siyasi...
kuruluş...
sadi in...
onlar...
korun...
bilhassa...
ki, kinci...
dayanır...
salim te...
riçten...
etmekte...
nide du...
kendi r...
kuvvetle...
gibi artı...
başka, t...
harici a...
savasv...
harici a...
harici a...
müsadem...
bundan...
müdaraz...
maddi ve...
misal olu...
Bunun...
ceden gö...
kendi m...
yarayaca...
yalnız ke...
Kendi...
siar!...
Eğer b...
etmiş ö...
gün bölg...
Anlaşılan...
mek yön...
irtızapla...
Kafkasya...
iktisadi...
misal de...
üzere ru...
terisi olu...
Kafkasya...
ihtiyaç...
aynı bir...
inde yir...
tabii had...
simbioz...
birliği ş...
şerifisi...
devresine...
Geçmiş...
ticesinde...
fikir yapı...
bağlanı...
zendi sı...
lerini ve...
olmakla...
Rusya...
Eğer b...
gayri mu...
mes'ale...
olduğu...
Kafkasya...
milli haki...
milleri ar...
devletler...
fikri yeni...
1919-de...
ikinci kö...
kararlar...
devleti s...
biri yapı...
— "Si...
federasyon...
müzakere...
siyasi m...
zamanında...
lerinin b...
tasdik ve...
eden, "Mi...
asağıki k...
Kafkasya...
Konfeder...
halinde b...
tali Kaik...
hürriyetle...
kukunu y...
Bu ka...
ibaret de...
komsu k...
resmi tel...
matbuat...
terbuat...
tegin, milli...
hayatı za...
tenvirinde...
kayvanca...
cilleri S...
selahat...
Gürcüs...
N. Jorda...
daha 191...

Varlığımız istikâl, istiklâlimize Konfederasyondur!

Kafkasya Konfederasyonu

Kafkasya Milletleri müessesileri, metnini ilk sahife gördüğünüz Konfederasyon Misakı'nı 14 Temmuz 1934'de Brüksel'de imza etmişlerdir. Bu milletlerin hayati ihtiyaç ve coğrafi vaziyetleri icabı neticesinde hüsnü gelen bu Konfederasyon, siyasi bir sistemdir. Bu kabul bir devlet kuruluştur, hiç şüphe, bu milletlerin iktisadi imkânlarını inkişafa yaradığı gibi, onları harici düşman tehlikesinden dahi korumak istidadındadır.

Bilhassa, şimdî anlaşmış bir hakikat ki, küçük milletler yalnız kendi kuvvetine dayanarak değil hayatın normal inkişafını temine muktedir olmadıkları gibi, hayriyet gelecek tehlikeye de bertaraf etmekte acizdir. Dünya birliğe ve tesadüf doğru gidiyor. Kafkasya milletleri kendi mistakil mevcudiyetlerinin harici kuvvetlere gereği gibi temin edilemeyeceğini artık anlamış bulunuyorlar. Bundan başka, tekmil Kafkasya milletlerinin tek bir harici kuvvete temayül göstereceğini tasavvur etmek dahi çok zordur. Muhtelif harici âmillere temayül de, Kafkasya'nın harici mahiyeti haiz mütezat menafinin müsademe şdnesi yapmak demektir ki, bundan Kafkasya milletlerinin kendileri müzazzar olacak ve bu suretle kendi maddi ve manevi kuvvetlerini zayıf düşürmüştür.

Bunun içindir ki, bu tehlikeleri evvelceden gören ve anlayış Kafkasya milletleri yalnız kendi kuvvetlerine istinat etmeğe, kendi mistakil mevcudiyetlerini temine yarayacak kuvvet ve imkân yalnız ve yalnız kendilerinde bulmağa karar verdiler. Kendi kendine dayandı — İste günün şiarı!

Eğer bu birlik 18 seneye evvelisi tahakkuk etmiş olsaydı, belki de memleketlerimiz bugün bölsevik istilası altında bulunmazdı. Anlaşılan, şimdî organik bir şekilde birleşme için bu tarihi merhalayı geçmek ve ızdırıpla yaşamak Kafkasya'nın nasibi imiş. Kafkasya Konfederasyonu yalnız siyasi-iktisadi âmillerin tesiri altında vücut bulmuş değildir. Konfederasyon teşekkülü üzerine ruhi ve harsî âmillerin dahi mühim tesiri olmuştur.

Kafkasya milletleri her hususta birbirine ihtiyaç his etmiş, beraber inkişaf etmiş ve aynı bir iktisadi, harsî tekamül hattı üzerinde yürümüşlerdir. Onlar belki de bu tabii hadisenin farkına varmadan bir nevi simbioz teşkil etmişlerdir. Bu milletlerin birliği şimdiki kadar değil de bugün şekillenseseydi, bu onların siyasi hususlarda rüst devresine girdiklerini gösteriyor.

Geçmişte bu milletler tarihi tesadüfler neticesinde birbirinden ayrı düşmüşlerdi, bu yapılan Misak'ın önünde çözülmeye rabıta bağlarını bulmuşlardı. Hiç şüphe, onlar zendi siyasi istiklallerini, askerî kuvvetlerini ve iktisadi inkişaflarını ancak birlik olmakla elde edebileceklerdir.

Rusya ihtilâlinin vaziyetinden itibaren

Eğer beynelmîlêl birliğe o zamanki gibi gayri mistakil bir halde olmasaydı bu mesele belki de 1918 senesi Mayısında olduğu gibi neticelenmeyecekti. Fakat Kafkasya milletleri istiklallerini ilân ederek milli hakimiyetlerini ellerine almakla itihâti fikrini unutmus olmadılar. Bilakis milli devletler kurulu-kurulmaz konfederasyon fikri yeniden canlanmağa başladı.

1919'de toplanan „Misavât“ firkasının ikinci kurultayı bu hususta kabul ettiği kararla Kafkasya Konfederasyonu fikrini devleti siyasatinin başlıca prensiplerinden biri yaptı. Kararda denilmisti ki:

— „Siyasi komisyonun Kafkasya Konfederasyonu idesine dair olan raporunu müzakere eden, hakiki milli ve iktisadi-siyasi menfaatlara nazara alan ve aynı zamanda, yalnız Kafkasya Cumhuriyetlerinin birleşmeleri sayesinde beynelmîlêl tasdik ve garantye nail ola bileceğini itiraf eden „Misavât“ firkasının ikinci kurultayı aşağıki kararı kabul etmiştir:

Kafkasya Cumhuriyetlerinin Kafkasya Konfederasyonu şeklinde birer bir ittifak halinde birleşmeleri zarurî adederek bütün Kafkasya demokratik komşu cumhuriyetlerin hükümetlerini bu fikrin tahakkukuna yardımada davet eder.”

Bu karar yalnız kuru bir temenniden ibaret değildir. Milli Azerbaycan hükümeti komşu Kafkasya hükümetine bu hususta resmi tekliflerde bulundu. Ve Azerbaycan matbuatı o günden bu güne kadar bu fikri terviç ederek, onun, milli mevcudiyetimiz için, milli halas ve hakimiyetimiz namına hayati zaruret etrafında efkârî umumiyenin tenvirinde devam etti. Bu hal ve Konfederasyona olan temayül ve ihtiyaç hissî Gürcülerle Şimali Kafkasyalılarda da aynı sefahatı geçirmişti.

Gürcistan milli hükümetinin reisi N. Jordaniya ilânı istiklalleri münasebetle dahi 1918 senesi 26 Mayısında yuku bulan

Kafkasya milletleri, kendi mukadderat ve siyasi istikrarı arkasına yürüyecek çok çetin ve hakiki bir ihtilâl devri geçirmişlerdir. Onlar bu ihtilâle derin ızdıraplar çekmiş ve bir çok kurbanlar vermişlerdir. Şimdi ise tarihin bu çetin derisinden faydalanıyorlar. Bu fayda da, hiç şüphe, — Birlikli. Birliğe doğru yürümek için — yukarıda kaydettiğimiz gibi — onlar bir çok çetin merhalelerden geçmişlerdir. İlk önce onlar Maverayi Kafkasya federatî devleti teşkil etmiş, sonra federasyonun sukutunu müteakip ayrı-ayrı millî devletlerin teşkiline başlamışlardır. Yalnız şimdiki ki Konfederasyon Misak'ı yapılmıştır. Bu çetin ve muhtelif yollar belki de bir çoklarına hoş görünmüştür. Fakat biz bunun kendi yolunu arayan, sokakları basan, dönemecek yapan, fakat en nihayet asıl yola çıkmak imkânını bulan bir piyade ile mukayese edebiliriz. İste en nihayet Kafkasya milletleri en asil ve doğru yola çıkmışlardır. Bu yoldur ki, onları siyasi istiklâr doğru götürmektedir.

Bir çokları Kafkasya milletlerinin dönmeye geçmişini tenkit ediyor ve geçmişte bir sarahet ve doğru hareket olmadığını hayret ediyorlar, fakat unutmuyorlar ki, tarihi hadiselerin seyri, insanların iradesinden daha kuvvetlidir. Geçmişte tahakkuku imkânsız olan şey, şimdî bir hakikat olmuştur. Kafkasya birliği bugün artık real bir hakikatır, Kafkasya milletleri şimdî dahilde sulhu temin etmek ve harici tehlikeye karşı emin bir vaziyete bulunmak maksadıyla her zaman için birlik olmuşlardır. Yalnız bu kadar değil, onlar, terakki ve bereber gelişmeyi temin için birleşmişlerdir ki, Konfederasyona dahil muhtar devletlerden her biri bu iş serbest ve müsavi haklarla istisna ederek mistakil Kafkasya devletinin kuvvet bulmasını, inkişaf etmesini çalışmaktadırlar. Bu devletin beynelmîlêl münasebetlerde temsil hakkını haiz ve onun adından harici devletlerle gerek muahede, ve gerekse müzakere yapılabilecek tek ve müsterek bir hükümet olacaktır. Misak, müsterek ordu işini ve müsterek mali sistemi dahi ihtiva etmektedir.

Yapılış aktin ehemmiyeti ve manası yalnız Kafkasya milletlerine munhasr değildir. Onların kendilerini bundan sonra tek konfederatîv bir devlet halinde görmek hususunda kalî ve meşhur kararları büyük beynelmîlêl bir ehemmiyeti dahi haizdir ki bu ehemmiyeti ilk sırada Kafkasya'nın komşu bulunduğu Türkiye ve İran için çok mühimdir. Takriben iki asırdır ki, Rusya'nın Büyük Petro tarafından tesisinden başlayarak rus imperyalizminin cenubunda doğru açılmağa çalışarak, İstanbul'u elde etmek ve Fars körfesine çıkmağa can atıyor. Bu da, hiç şüphe, Türkiye ve İran için büyük bir tehliktir.

Bu imperyalizmin yolu üzerinde duran Kafkasya milletleri, kanlı muharebeler neticesinde kendi mistakil mevcudiyetlerini nutkunda, federasyon parçalanmış ise, Kafkasya Konfederasyonu halinde bu milletlerin birleşeceklerine işaret etmişlerdir. Aynı vaziyeti Şimali Kafkasya kardeşlerimizde görüyoruz. Şimali Kafkasya cumhuriyetinin resmi organ olan „Şimali Kafkasya“ gazetesinde 26 İkinî Kanûn 1919 tarihli nushasında yazıyordu ki:

— „Halî hazırda tacil edilemez bir zaruret, Kafkasya hükümetlerinin konfederasyon halinde birleşmelerini emrediyor. Bölsün aramızına karşı durmak ve devrim konferansında istiklâl olan haklarını koruyabilmek için bu birleşmeye ihtiyaç vardır.

Bu konfederasyonun siyasi ve iktisadi faydaları göz önündedir.” Ona göre, 1930—1931'de bütün Kafkasya'ya istilâ etmiş olan umumi kıyamlat münasebetle Kafkasya İstiklâl Komitesi'nin, Kafkasya birliğine tahsis ettiği İtilâletten, pek hak ve yerinde olarak kaydedildiği gibi:

— „Kafkasya Konfederasyonun fikrinin, Kafkasya Cumhuriyetlerinin tarihi kadar eski bir tarihi vardır. Kafkasya milletlerinin siyasi hayatlarında buna isbat eden deliller çoktur. Maalesef Kafkasya Cumhuriyetlerinin istiklallerine muvakkat zaman için fasila veren hadiseler bu Konfederasyon fikrinin sözden işe geçmesine ve bir teşekkül haline gelmesine mani oldu. Fakat, Kafkasya'nın maruz kaldığı müsterek felaket ve rus-bölshevik istilasına karşı yürütülen müsterek mücadele, bu idenin gerek halk kütlesinde, gerekse hareket başında duran rehber millî teşkilatlarla yerleşmesi ve kökleşmesi için müsait bir serai hazırlanmıştır.

„Kafkasya'da cereyan eden hadiseler „Kafkasya birliği“ şiarı altında cereyan ediyor.” Kafkasya'nın o zamanki vaziyeti hepimize malumdur.

Kafkasya İstiklâl Komitesi'nin beyannamesi

Kafkasya Vatandaşlarımız!

Aziz Yurttaşlar!

Azerbaycan, Gürcistan ve Şimali Kafkasya Milli Merkezleri müessesileri tarafından Kafkasya Konfederasyon Misakı'nın aktedildiğini büyük bir memnuniyetle haber veriyor.

Kafkasya milletlerinin birbirine yaklaşması ve cumhuriyetimizin kaybolmuş istiklâlinden elde edilmesi için yapılan mücadele etrafında birlik olmaları yolda olan müsterek bir Kafkasya teşekkülü olması dolayısıyla K.L.K.-si, Kafkasya Konfederasyonun fikrinin tahakkuku gibi hayati bir zaruret millî menafimiz müdafaya yarayacak yeğane makul bir yol olmak üzere, bütün millî-düşünen ve bu yolda mücadele eden Kafkasya milletlerine suurlu olarak benimsenmiş uğrunda çok çalışmıştır. K.L.K.-si bugün aktedilmiş Misak'ı ilân etmekle kendi faaliyetinin ilk devresine hitam vermiş bulunuyor.

Bundan sonra, Kafkasya Konfederasyonu, Kafkasya cumhuriyetlerinin çalmış haklarını elde etmek savaş etrafında birleşmiş Milli Merkezlerin tekil faaliyeti için esaslı bir baz olacaktır.

Konfederasyon Misakı, kendi muhteviyatı itibarile yalnız Kafkasya'da rus-bölshevik müstevillerine karşı ölümlerini canı savışı yapan kütlelerin istek ve emellerine cevap vermekte kalıyor; o, aynı zamanda vadediğimiz siyasi anlam bütün taleplerine dahi cevap veriyor.

Büyük ve mühim hadiseler arifesindedir. Davamızın halini temin edebilecek tarihi günler yaklaşmaktadır. Milletimizin siyasi mukadderatı belki de o zaman bir

kaybetti. 1917 ihtilâlinin sonra müstakil Kafkasya devletlerinin vücut gelmesi, artık ileride rus imperyalizmine bir siper bulunacağına müten bir zaman idi. Fakat, yukarıda kaydettiğimiz gibi Kafkasya milletleri biri birine bağli bulunmuyorlar. İten birlik halinde bulunmadıkları için yeniden rus imperyalizminin kurbanı oldular. Kafkasya milletlerinin Kafkasya Konfederasyonu ile vermiş oldukları birliktir, Konfederasyonun ileride şimalden gelecek her türlü imperyalizme karşı sağlam bir siper olacağını zımandır ki, bu siperin mevcudiyeti ve kuvvet bulması Türkiye ve İran'da dahi hayati menafii icabıdır.

Müstakil ve kuvvetli Kafkasya konfederatîv devleti, böyle bir siper olması itibarile Yakın Şark'ta — asırlar boyunca sulh ve istikrar görmeyen, değil yalnız şark için, hatta Avrupa için dahi daimi bir tehlike menbaı olan dünyanın bu kısmında — en mühim sulh âmillerinden biri olacaktır.

Hiç bir imperyalist emeller beslemeyen sulh ve asiyaşî candan arzı ederek dostca,

Kızıl rus çarlığının Kafkasya'da vücut getirmiş olduğu vahşet rejimine karşı başta Azerbaycan olmak üzere, bütün Kafkasya misellâl kıyam halinde bulunuyordu.

Kafkasya milletleri bu kanlı savaş yıllarında birlik, tesanüt ve kardeşliğin parlak münemesini yaratmışlardır. Bütün Kafkasya birleşmiş, bir insan, bir vücut haline gelmiştir.

Bu hususta „istiklâl“ gazetesinin 10 Temmuz 1932 tarihli nushasında Resulzade Mehmet Emin Beyendi yazdıkları baş makedale diyorlardı ki:

— „Cehennemî serait içerisinde her türlü mahrumiyete katlanarak, her türlü vasıta ile yabancı istilaya karşı silaha sarılan Azerbaycan köylüsünün sade din kardeşleri olan Şimali Kafkasya ve daha sulhte bulundığı Gürcistan'a değil, din gitlakağıta çenkettileri emeni köylüsü ile dahi yan-yanı kardeş gibi vurulmuş ve silah arkadaşlığı yaptığı bir emrivakıdır.

Müsterek mücadelenin halk kütleleri üzerinde icra ettiği bu tesiri derinleştirerek ona sabit fikir mahiyetini vermek, işte müsterek Kafkasya siyasatını zamanın en elzem ve en aktuel düsturu gibi telakkî eden siyasi teşekküllerin göreceği en faydalı iş! . . .

Bu yazıdan daha evvel, 1930 senesinde „Misavât“ firkasının ve milli Azerbaycan „Merkezi nin, bu isyanlar münasebetle nesrettilerki beyannameler, Azerbaycan istiklâl davasının müstakil Kafkasya Konfederasyon davasından ayrı bir sey olmadığını sarahaten kaydediyorlardı.

Gerek Gürcü milli nesriyatı, gerekse Şimali Kafkasya milli teşkilâtının nesrettilerki beyannameler aynı matalaaları dermeyer ediyorlardı.

Artık herkes Kafkasya Konfederasyonun fikrinin hayati zarureti derketmiş bulunuyordu. Herkes anlamıştır ki, Kafkasya konfederasyocusu olmak Azerbaycan istik-

delâlik taayyün edecektir.

Arzu edilmek zafer, ancak milletlerimizin birleşmesi ve milli iş üzerinde bulunanların umumi iş yolda el-ele verecek sarsılmadan yürümeleriyle temin edilebilir.

Biz ancak Kafkasya Konfederasyon bayrağı altında hedefe varabiliriz! Yurttaşlar birleşiniz! Bu bayrak altına toplanınız! İlan ettiğimiz Misak'ı müdafaa ediniz!

Bunu hiç bir fırka ve meslek farkı gözetmeden tekil siyasi ve içtimai teşkilatlarda müzakere ederek kendi müsâbet alanlarına gösteriniz!

Kafkasya milletleri Misak'a olan alakalarını nümayiş ettirmek suretile Kafkasya Konfederasyonun fikrinin bütün millî-düşünen Kafkasya için siyasi bir hayrak olduğunu bütün dünyaya göstermiş olacaktır!

Yalnız bunu nümayiş ettirmek kalî değildir. K.L.K.-si düşünenler ki, Kafkasya milletlerinin bundan sonraki faaliyeti, yalnız müsterek Kafkasya idesa namına değil, aynı zamanda müsterek Kafkasya müessesileri vasıtasile yapılmalıdır. Bütün Kafkasya Milli Merkezlerine ait inkilâbi-siyasi faaliyeti tek bir müsterek Kafkasya müessesileri vasıtasile yapılmalıdır. Bütün Kafkasya Milli Merkezlerine ait inkilâbi-siyasi faaliyeti tek bir müsterek Kafkasya müessesesi etrafında birleşmiştir lâzımdır.

Bu maksatla K.L.K.-si bir kongra davet etmeği düşünüyor. Bu kongrada o, faaliyeti hakkında malûmat vermekte beraber, Misak'ta yer bulan fikirlerden çıkabilecek hususatı hayata tabiiile muvazelen yeni konfederatîv bir müesseseye itinaş edilmesini de teklif edecektir.

Kafkasya İstiklâl Komitesi

müsterek bir tarzda kendi müsterek vatanları Kafkasya'nın hudutları dahilinde inkişaf etmek ve gerek maddi ve gerekse manevi, harsî sahalarda eserler bırakmağa çalışan Kafkasya milletleri, işte bu suretle sulh ve asiyaşın bir unsur ve esasını teşkil etmiş oluyolar.

Hiç şüphe, müstakil Kafkasya konfederatîv devletinin — ne renkte olduğu ederse etsin — rus imperyalizminin sıfatında düşmanları yok değildir. Bütün bunlar, kuzıldan başlayarak beyazlara kadar, bu hususette etrafında birleşmişlerdir. Fakat Kafkasya Konfederasyonunun bir hakikat olarak istikrar kesbedeceği vaziyetini tahkim ederek sağlama açta duraacağı vakit, rus milletile komşuğın için lisan bulacağı şüpheşizdir. Sulh fikrele yaşayan ve tekil komşularile dostca geçinmek emelini candan isteyen konfederatîv Kafkasya cumhuriyeti, şimal komşusu, yani Rusya ile de iyi münasebet tesisine muvaffak olar.

Dr. Mir Yakup

İlâlesi, Gürcistan ve Şimali Kafkasya istiklâlıcı ancak demektir. Ve Azerbaycan, Gürcistan, Şimali Kafkasya hürriyet ve istiklâllere kavuşsun ve bu istiklâllere ebediyen vassasın diye Kafkasya Konfederasyonuna ihtiyaç vardır.

Mehmet Emin Beyefendinin kaydettiğikleri gibi, „Konfederasyon şiarı bugün artık, değil ki ancak muhacereteki siyasetlere günün şiarını teşkil etmiş, hayir, içeriden gelen haberler dahi bu fikrin orada hakim olduğunu kat'iyeten teyit ediyorlar.

Çarizmi deviren, İhtilâl, Rusya imperatorluğunun düşündüğü göçüsi seyri sonuna kadar götürmüş, neticede milli teşekküllerin halısına kadar varmıştır. Komünizmin düşmesile de menfaatlari ve mukadderatleri bir olan milletler kendî aralarında birleşecek, hürriyet ve istiklâlleri elbirliğile kazanacaklardır.“

İste, Kafkasya Konfederasyon fikrinin geçirdiği inkişaf seyri budur.

Bundan sonra, bu birliği tesbit ve formule etmek, ona resmî-siyasi bir mahiyet vermek kalıyordu ki onu da Kafkasya milletlerinin hakiki milli teşekkülleri, Kafkasya Konfederasyon Misakını imza etmekle, icra etmiş oldular.

Süphe yoktur ki Kafkasya milletlerinin istiklâllere kavuşması ve Kafkasya Konfederasyonunun tahakkuku içinde imza edilmiş olan bu Misakın oynayacağı rol çok mühim olacaktır. Dahilde mevcut olan birliği müstereklik ve mesur bir hale getirmek rolundan başka beynelmîlêl siyasette temin edeceği fayda dahi çok büyük olacaktır.

Kafkasya milletlerinin beynelmîlêl sahabe müttahit ve bir devlet gibi yapacakları teşebbüsler milli davalarımızda kıymet ve ehemmiyetini fevkalade yükseltecektir.

Mirza-Bala

*) „İstiklâl“ 15. 2. 1933.

Ayrı kaldık düştük, birleşelim yükseliriz!

Tarihî bir akt

(I-nci şahıfeden mabat)

onun **Sovyetler İttihadı** adını taşıyan kısmında kendi halini beklemektedir.

Sovyetler İttihadını parçalamakla tehdit eden yarın büyük hadiseleri arifesinde, müsbet Kafkasya Konfederasyonu idesinin hakiki bir ide-fors (fikir-kuvvet) olacağı aşikârdır.

Kafkasya Konfederasyonu şiarı şimdi bile yenilmez bir fikir kuvveti haline gelmiştir, çünkü o, milliyet ve fırka farkı olmadan, bütün Kafkasyalıları birleştiren bir esas olmuştur.

Sevinçle kaydede biliriz ki, bugün siyasi muhtelif fırka ve zümreler kendi aralarında konfederasyonu iyi olup olmaması hususunda değil, kimin daha iyi konfederasyonu olup olmadığı üzerinde münakaşa yapıyorlar.

Sözde değil, işte iyi konfederasyonu ol-mak! İşte Kafkasyalı vatandaşlere düşen sıradaki en mühim vazife!

M. E. Resul-zade

Kafkas Türküsü

Dağlarında al çiçekler gülümser,
Göklerinde parlar altın güneşler,
Çaylarında oynar sular perisi,
Göllerinde var sevginin sesi;
Ovasında eser tatl, şen yeller,
Bize güzel bir cennettir bu iller.

Bir . . . İki . . .
Kafkas bizimkil . . .

„Elburus'un ak gümsülü sacağı
Ayduklar her karalık bucağı.
„Kür'ün ona bir ezeli aşkı var,
Her yerini kollarile kucaklar.
„Kazbek" gelen müsafire bas eğer,
Bize güzel bir cennettir bu iller.

Bir . . . İki . . .
Gence bizimkil . . .

„Daryal" şanlı Türkün eski yoludur,
Ormanları izlerle doludur
Bağlarında türkçe sızlar bülbüller,
Hasretle çarpır bütün gönüller.
Yamaçlarda gelin kızlar inilder,
Bize güzel bir cennettir bu iller,

Bir . . . İki . . .
Bakı bizimkil . . .

Tatar, Lezgi, Kumuk, İnkuş, Kabardin,
Çerkes, Çeçen, Acar, Gürcü, Asefin . . .
Bivimdirler hepsi, biz de onların,
Karşımızda vardır büyük bir yarın.
Her kalp, her dil bir akla çarpur der:
Bize güzel bir cennettir bu iller.

Bir . . . İki . . .
Kafkas bizimkil . . .

Gültelkin

On altı yıl sonra

(II-nci şahıfeden mabat)

ve Kafkasya milletlerinin, beraber yaşamak ve istiklalini korumak için çok elzem olan tarihi ananesini ihya etmelidir. Rus imperyalizminin kuzl çeteleri tarafından vatan hudutları hatline atılmış bulunuyoruz. Zannince bu atılışa mustahakkız, çünkü vatan karşısında olan borcumuzu yapamadık: ona az hizmet ettik, tarihi tehlikenin en mühim anında onu iyi müdafa etmedik, onun hesapsız nimetlerini iyi takdir edemedik ve, nihayet, Kafkasya vatan-severlerinin hassasiyetlerine bakmıyarak, şimdi atılmış olduğumuz uçurumu evvel-ceden hissetmedik; geçmiş hataların müka-fatı olarak, serf hakikatan ağır darbelerini kendi aralarımızda duyduklar 16 yıl geçti, fakat akıllaşık! Kafkasya'nın geleceği namına parak maziinin yüreklerimizde ih-yası herkesin mukaddes borcudur. Biz gelecek nesiller için geçmişin en yüksek kıymetlerini, asırların yarattığı, ondan istih-raç edip sevdiğimiz, itibar ettiğimiz, inandığımız bütün mukaddesatı dikkatle muhafaza etmeliyiz. Ta ki, Vatan, en yüksek insanî ve vatani ideallerle yüklü olarak döne bilelim; ta ki, yüreklerimizde birliğe çalışan dedelerimizin an'aneleri canlansın, Kafkasya Konfederasyonunun müdafileri olalım; ta ki, bizi avet edecek olan yeni nesil, Kafkasya'nın yükselmesi için büyük işler yaratan, geriyе bakararak diye bisinler ki:

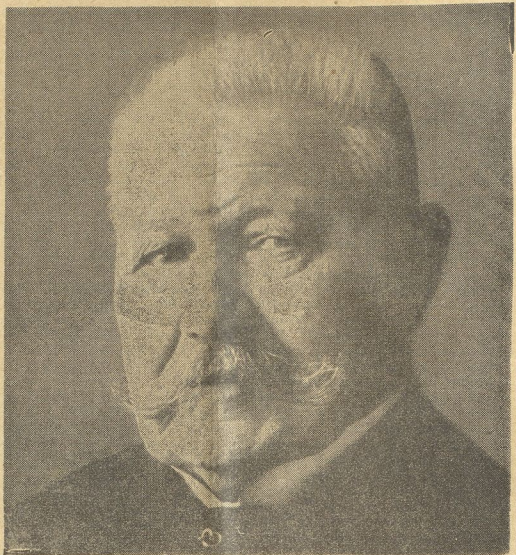
— „Doğrudur, babalarımızın hatası çoktur, fakat hatıraları daima hürmetle yad olunacaktır, çünkü Kafkasya'nın şanlı tarihî geçmişinin parlak ideali — yani müsterek vatana hizmet ideali — muhafaza eden ve bize devreden de babalarımız olmuştur!"

İbrahim Çulik

Mareşal Hindenburg'un vefatı

Bu ayın başında bütün Almanya kara bir haberle sarsıldı. Reiscumhur Mareşal von Hindenburg hastalıktan kurtulamıyarak vefat etti.

Hindenburg'un şahsiyeti sade reiscumhurlukla tayin olun-mayordu. O, malûm olduğu üzere, Almanya'nın herkesce hürmet edilir, millî bir kahramanı idi, Mareşalin umumi harp esasında

gösterdiği askeri zekası bütün cihan mutahassısları tarafından takdirlerle tasdik olunmuştur.

Bu müstesna zekânın Tannenberğ'de çar ordusu üzerinde, harbin başlangıcında kazandığı zaferi hepimiz hatırlarız. Bu zafe-rile Hindenburg rus ordusunu sade mağlup etmekle kalmaması, bir hamlede bu orduyu aceta mahvetmiştir.

Bundan 30 yıl evvel rus deniz kuvvetini mahveden Suşima kahramanı Japonya amirali Toğonun Rusya esaretine mahkûm milletlerde uyandırdığı intiba ne idise, bundan 20 yıl evvel rus kara kuvvetini mahveden Tannenberğ kahramanının da, bu millet-ler üzerinde bıraktığı hatıra o tesirin ayndır.

Almanya milletini bu vefat yüzünden duyduğu matem dolayisile taziyet ederken, Hindenburg isiminin, kaydedtiğimiz bu tari-hi hatırayı, rus esaretine karşı halâ çarpışmakta bulunan mille-timizde samimi surette canlandırdığını, bilhassa kaydederiz.

Baku'da senfonik musiki sezonu

Bakı gazetelerinin yazdığına göre bu gün-lerde Bakı'da 8-nci yaz senfonik musiki sezonu açılacaktır.

Bu maksatla alman dirijyorlarından Oskar Fried, Zenker, Gornştayn, Leh dirijyorları-ndan Grigori Fitelberğ, rus dirijyorlarından Golovanof ve Faulk, Türkiye dirijyorlarından Zeki Bey, gürcü dirijyorlarından Mikoladze, ermenilerden Çarkıyan, Özbekistan'dan Ali Ardubas ve rus musiki profesorlarından Brando, Çemodanof ve Bugoslavski Bakı'ya davet edilmişlerdir.

Verilecek konserlerde Azerbaycan'ın genç dirijyorlarından A. Hasan-zade daha iştirak edecektir.

Faulk rus Sovyet kompozitorlarının eserleri, Golovanof Çaykovski'nin, Oskar Fried Bethooven, Wagner ve Berlioz'un eserlerini, Zenker fransız kompozitorlarının eserlerini, Fitelberğ Rimski-Korsakof'un, Borodin'in ve Mussorgski'nin eserlerini çalacaktır.

Konserde Azerbaycan, Türkiye, Gürcistan, Türkistan, Ermenistan musiki eserleri de temsil edilecek ve yerli sahne kuvvet-leri de celbedilecektir.

12 Temmuz tarihli „Vakı" gazetesinin yazdığına göre Türkiye Cumhuriyetinin riyasetcumhur orkestro şefi ve Ankara

musiki muallim mektebi müdürü Zeki Bey kerimesi avukat Behzat Zeki Hanımıla beraber Bakı'ya hareket etmiştir.

Umumiyyetle son zamanlarda Azerbay-can'da Sovyet hükümeti çok „musiki" çalıyor. Demek olur ki halkın bütün meşguliyeti çalıp okumak ve oynamaktan ibaret olmuştur. Daha dün Kafkasya musiki, dans ve san'at olimpiadı hitam bulmuştur.

Ondan evvel bu olimpiyat Azerbaycan mkyasında ıera edilmiş idi. Ondan daha evvel ise kazalere yapılar.

Bu suretle bu yıl baştan başa keyf ve eğlence ile geçirmişti.

Bu „eğlendirme" nümayişlerine Türkiye'den ve Özbekistan'dan da birer mümissil çağrılıyor. Fakat diğer Türk ölkeleri hatıra da bile yok.

Bu öyle bir zamanda yapılıyor ki Türki-ye'de „Türk dil kurultayı" açılıyor Sovyet-ler Azerbaycan'ın burada iştirak etmesi lüzumunu kat'iyen düşünmüyor bile. Aynı zamanda gene Bakı gazetelerinde okuyor-uz ki, Sovyet ilim akademisi Azerbaycan'ın tals, lezgi, kürt, tat v. s. denilen „yeni milletleri için gramer ve sarf tesbit ve tanzim etmeği maksadile Azerbaycan ka-zalere birer ilmi heyetler göndermiştir.

Bu suretle zurna sesleri altında Moskva operasyonunda devam ediyor.

Azerbaycan'da maldarlık

Geçen nushalarımızda Azerbaycan'da maldarlığın (hayvan beslemenin) ehemmi-yetinden ve hayvanların Sovyet devrinde baş döndürücü bir sür'atle mahvolmakta olduğunu bahsetmiştik.

„Bakinski Raboçi" (5 Mart) gazetesinin neşrettiği Azerbaycan istatistik idaresi rakamları da neşriyatımız teyit etmektedir.

Bu resmi istatistike göre: Azerbaycan'da 1929-de 181.000 at varmış. Bu miktar 1930-de 178.000-e inmiş, 1932-de 170.000 olmuş, 1933-de 169.000-e dayanmıştır.

Kara malın miktarı: 1929-de — 1.462.000, 1930-de — 1.447.000, 1931-de — 1.278.000, 1932-de — 1.218.000, 1933-de — 1.086.000 baş olmuştur.

Koyun ve geçi: 1929-de — 2.574.000, 1930-de — 2.170.000, 1931-de — 1.999.000, 1932-de — 1.557.000, 1933-de ise — 1.394.000 baş olmuştur.

Domuz cephesinde ise bir terakki görül-mektedir. Mesela:

1929-de domuzun miktarı 16.000 iken, 1930-de — 18.000, 1931-de 21.000, 1932-de — 36.000, 1933-de — 43.000 olmuştur.

Mugan gibi bir çok pamuk sahalarında at miktarı 40%, hatla 50% nisbetinde azalmış imiş. Bu nahiyelerde kara mal yardan fazlasını kaybetmiştir.

Hayvan sovholarının hususi hayvan bes-liyenler hesabına teşekkül ettiği kay-dettikten sonra devlet çiftlikleri olan sovhozlara toplanan bu hayvanların da mahvol-makta buldukları r'emen ifrad edilmekte-dir.

Mesela: Azerbaycan koyunluk sovhozu-nda 1932-de 67.894 baş koyun varken 1933-de 43.026 baş koyun kalmıştır.

1932-de Minyecaur sovhozundaki koyun-ların 17.616-sı ölmüş, 2.158-i kesilmiş, 770-ni Azerbaycan yağı tröstünde 1932 ve 1933 zarfında 5.476 koyun mahvolmuştur.

Bütün sovhozlarda 1933-de kuzuların 12% nisbeti, danaların 15,2% nisbeti mahvolmuştur.

Gence kazasında: kara mal yavrularının 16,8% nisbeti, Karabağ'da — 30,9% nisbeti, Laçın'da — 22,4% nisbeti, Destafur'da — 28,1% nisbeti, Karabağ'da 26,2% nisbeti, Mil'de — 31,1% nisbeti mahvolmuştur.

Kuzuya gelince, aynı kazalere bunlar 60% nisbetten 15% nisbete kadar mahvolmuştur. Şehirlerde kuzu ve dana 68,8% nisbet mahvolmuştur.

Yağ tröstünün Şanhor sovhozunda hay-van yavrularının (dana ve kuzu) 64,04% nisbeti, Çermodil sovhozunda — 56,55% nisbeti, Kubahalil sovhozunda — 63,62% nisbeti, „Sosyalizim zaferi" sovhozunda — 49,07% nisbeti, Kürdistan'da — 44,51% nisbeti mahvolmuştur.

At sovhozlarında:

Gil sovhozunda 1933-de 162 at ölmüştür. Daş-Yük sovhozunda aynı yılda 64 at, Ban-gujtransport sovhozunda mevcut atların 32,5% nisbeti, Bakı kooperatif sovhozunda 33,9% nisbeti, Azerbaycan inşaat idaresi sovhozunda 22,9% nisbeti, Azerbaycan pet-rol ticareti idaresine merbut sovhozlardaki atların 40% nisbeti, Bakı inşa at sovhoz-unda 29,9% nisbeti mahvolmuştur.

Bütün bu sovhozlarda ölen atların mikt-a-rı 1.088-dir.

Azerbaycan ziraat komiserliğine tabi sovhozlarda 482 at ölmüştür.

Hayvanların neden mahvolduğı hakkın-daki resmi izahatta bolluca bolshevik dema-gojileri göze çarpmaktadır. Sovholarıda milliyetçiler, muhalifler, kolçomaklar, oportünistler v. s.-ler varmışta, ondan dolayı mahvoluyorlar.

Bunların içinde daha doğru görünse-kep, sovhozların otsuz, alefsiz, arpaşız oldu-ğudur.

Resmî izahat 1933-de hayvan sovhoz-larının yem çihetten 39,1% nisbet temin edildiğini ilave etmektedir.

Tashih

Geçen nushada münderiç „Şaşgınlar" yazısının baştan ikinci sütünunda 12-nci satırdan 16-ya kadar „Emin Beyelendi, evrak dıysman efine geçmiş, emin bir yarde evrakı müşebete olarak muhafaza edilmiş". İşte görüyorsunuz ki, Şeyhzañın Şefi Bey evrakı ellere vermemiş diye inkâr vadisine şampıyör" olacağını, terip hatası olarak satırlar arasında bir karşılıklı hüsuile gel-miştir. Tashih ederiz.

Gene geçen nushada derocettiğimiz „İda-rede" yazısında „Van'dan gönderilen tero-rist" yerine yanlışlıkla „İğdirden gönde-rilen protesto" denilmiştir. Tashih ederiz.

Chefredakteur: M. B. Resul-zade
Verantwortlich für Redaktion und Verlag: Hilal Musachi
Berlin-Charlottenburg
Druck: A. Wesemann. Berlin SW 11, Stresemannstraße 72